

FÖRSÄKRINGSÖVERDOMSTOLENS

Mål nr

2017/84:1

DOM

meddelad i Stockholm

1987-06-04

KLAGANDE

Riksförsäkringsverket, ombudsenheten
(dnr 01/1259:84)

MOTPART

Mats Olsson, 460206-4695, Dagsländevägen 3,
302 56 Halmstad

ÖVERKLAGAT
AVGÖRANDE

Dom av försäkringsrätten för Södra Sverige
1984-10-23, mål nr 960/82, se bilaga

SAKEN

Sjukpenning under arbetsvård

Riksförsäkringsverket har yrkat att Olsson tillerkänns sjukpenning enligt 3 kap. 8 § lagen om allmän försäkring (AFL) under kontorsutbildningen om 42 veckor som började den 30 november 1981.

Verket har anfört: I skrivelse den 30 december 1981 förklarade försäkringskassan att Olsson inte var berättigad till fortsatt sjukpenning enligt 3 kap. 8 § AFL under utbildningen då Olsson - utan fortsatt arbetsvård - kunde förväntas erhålla och behålla en arbetsinkomst på den öppna marknaden som motsvarade minst hälften av den inkomst som han kunde påräkna i sitt tidigare arbete som frisk. Verket anser emellertid att Olsson, på grund av sin lungtuberkulos, inte kunnat fortsätta i sitt gamla arbete utan att riskera en negativ påverkan på sin arbetsförmåga. Han har på grund av sjukdomens art inte heller kunnat omplaceras hos arbetsgivaren utan av läkare rekommenderats nödvändig omskolning till arbete i för honom lämplig miljö. Verket anser att utbildning inom kontorsområdet kan anses som lämplig och att den fr.o.m. den 30 november 1981 beviljade utbildningen därför kan anses utgöra sådan åtgärd som avses i 2 kap. 11 § AFL. Olsson är därmed, enligt verkets mening, berättigad till sjukpenning enligt 3 kap. 8 § AFL under utbildningstiden.

Till vidare utveckling av sin talan har riksförsäkringsverket anfört: Sjukpenning utgår då arbetsförmågan på grund av sjukdom är nedsatt med minst hälften. Är arbetsförmågan fullständigt nedsatt utgår hel sjukpenning. I annat fall utgår halv sjukpenning (3 kap. 7 § AFL). Vid korta sjukfall bedöms arbetsförmågan i förhållande till den försäkrades vanliga arbete (3 kap. 8 § första stycket). Om den försäkrade undergår åtgärd som avses i 2 kap. 11 § AFL skall arbetsförmågan anses nedsatt i den mån åtgärden förhindrar förvärvsarbete (3 kap. 8 § andra stycket). Enligt 2 kap. 11 § skall försäkringskassan - om en försäkrad uppburit sjukpenning eller ersättning för sjukhusvård i 90 dagar i följd eller det eljest föreligger skälig anledning - i den utsträckning riksförsäkringsverket föreskriver undersöka om det föreligger skäl att vidta en åtgärd som kan förkorta sjukdomstiden eller eljest helt eller delvis förebygga eller häva nedsättningen av arbetsförmågan. Är sådan åtgärd erforderlig skall kassan se till att lämplig sådan vidtages. Bestämmelserna i 2 kap. 11 § och 3 kap. 8 § andra stycket infördes genom AFL. I lagens förarbeten (SOU 1961:29) angavs att det var angeläget att allt blev gjort som kunde göras för att återställa eller förbättra en försäkrads arbetsförmåga. I frågan om bidrag till den enskilde under tiden för rehabilitering framhölls att rehabiliteringsåtgärderna i regel var av sådan natur, att ett positivt resultat kunde väntas endast om vederbörande själv var besjälad av en önskan att nå målet. Det var därför av betydelse att han under rehabiliteringstiden erhöll sådant ekonomiskt stöd att han inte hade ekonomiska bekymmer för sig och sin familj. Rätten till sjukpenning under rehabilitering behandlades av dåvarande försäkringsdomstolen i två plenidomar (TAF 42 och 44/1967). I den förstnämnda domen konstaterade domstolen att en förutsättning för att åtgärd enligt 4 kap. 2 § AFL (numera 2 kap. 11 §) skulle anses föreligga var att den försäkrade led av sjukdom som redan medfört eller, om åtgärder ej vidtogs, kunde antas komma att medföra att nedsättningen av hans arbetsförmåga kom att uppgå till minst hälften. Det andra målet rörde yrkesinriktad rehabilitering. Den i målet aktuella utbildningen avsåg sex terminer. Rätt till sjukpenning under utbildning ansågs inte längre föreligga sedan ersättning utgått under två terminer. Mot bakgrund

av domarna ansågs i tillämpningen rätt till sjukpenning under yrkesinriktad rehabilitering föreligga endast under förutsättning att den försäkrade - om utbildningen inte kom till stånd - inte kunde antas erhålla en förvärvsinkomst motsvarande minst hälften av vad han haft tidigare. Bedömningen härav utgick från förmågan att utföra arbete på den allmänna arbetsmarknaden som gav dylika inkomster. Vidare begränsades ersättningstiden normalt till ett år, dvs. den tid som i regel ansågs tillräcklig för att häva eller förhindra arbetsoförmåga. Valde den försäkrade en annan utbildning - som tog längre tid - förlängdes inte ersättningstiden, även om vid dennas utgång arbetsoförmågan inte kunde anses hävd eller förhindrad. I en år 1980 meddelad plenidom (FÖD 1981:2) behandlades ånyo principerna för rätt till sjukpenning vid rehabilitering. Försäkringsöverdomstolen fann att en medicinsk rehabiliteringsåtgärd som var ägnad att förebygga fortsatt nedsättning av den försäkrades arbetsförmåga var att anse som en åtgärd enligt 2 kap. 11 § AFL. Domen uppfattades av riksförsäkringsverket som innebärande att det tidigare villkoret på föreliggande eller kommande halv arbetsoförmåga för att en åtgärd enligt detta lagrum skulle anses föreligga inte längre upprätthålls i fråga om medicinsk rehabilitering. Försäkringsöverdomstolen har därefter behandlat rätten till sjukpenning vid yrkesinriktad rehabilitering i en år 1983 meddelad dom (FÖD 1984:27). Målet rörde en plåtslagare som led av allergi och astma. Besvären förvärrades av hans arbete. Företagets anpassningsgrupp bedömde att han måste byta arbete. Omplacering kunde inte beredas honom hos arbetsgivaren. Med hänsyn härtill och till att omplacering var nödvändig för att hans sjukdom inte i framtiden skulle försämrars i onödan och mot bakgrund av 1980 års plenidom ansåg domstolen att rätt till sjukpenning förelåg under en fyraårig omskolning. Riksförsäkringsverket har uppfattat 1983 års dom som innebärande att inte heller såvitt avser yrkesinriktad rehabilitering behöver den nedsättning av arbetsförmågan som omskolningen skall häva eller förhindra uppgå till minst hälften samt vidare att utgångspunkten för bedömningen är den försäkrades normala arbete eller annat arbete hos arbetsgivaren. Vidare framgår enligt verkets mening att om viss utbildning ansetts utgöra åtgärd enligt 2 kap. 11 § skall i princip ersättning be-

talas ut för hela utbildningstiden även om den överstiger ett år. I diskussioner mellan riksförsäkringsverket och representanter för försäkringskassorna i anledning av 1983 års dom har följande principer ansetts kunna vara vägledande för bedömningen av om en omskolning kan anses utgöra åtgärd enligt 2 kap. 11 §.

1. Den försäkrade lider av sjukdom som, om han fortsätter i det gamla arbetet, försämras och påverkar arbetsförmågan negativt.
2. Omplacering eller omskolning bedöms nödvändig.
3. Omplacering kan inte ske hos arbetsgivaren.
4. Utbildningsmålet skall vara lämpligt och rimligt, dvs. utbildningen skall leda till ett medicinskt sett lämpligt arbete. En utbildning som planeras i samråd med arbetsmarknadens organ och inte är postgymnasial godtas i princip och ersättning kan då utgå under hela utbildningstiden. I andra fall utgår inte ersättning för längre tid än som behövs för en utbildning som gör det möjligt att återgå i arbete med inkomster motsvarande det gamla arbetet.

Diskussionen ovan begränsades till försäkrade som bedömdes ha motsvarande förhållanden som de som var aktuella i 1983 års dom, dvs. i princip heltidsarbetande som varit aktiva på arbetsmarknaden under en följd av år. Bestämmelserna i 2-4 §§ i riksförsäkringsverkets kungörelse (RFFS 1978:32) om sjukpenning vid arbetsvård ansågs inte längre tillämpliga på denna kategori. - Riksförsäkringsverket vill särskilt framhålla att den svenska arbetsmarknaden under senare år undergått betydande förändringar. Bl.a. har förekomsten av sådana arbeten som en arbetssökande direkt utan utbildning eller praktik kan klara starkt minskat. Vidare förekommer en betydande arbetslöshet. Vid bedömningen av arbetsförmågan hos en försäkrad som under en följd av år varit verksam inom ett yrkesområde skall därför enligt verkets mening beaktas endast sådant annat arbete som den försäkrade har en reell möjlighet att få och behålla. En försäkrad som på grund av sjukdom inte längre bedöms bära fortsätta i sitt gamla arbete kan under sådana förhållanden inte heller antas - utan rehabilitering - vara arbetsförmögen i annat arbete. Bedömningen av arbetsförmågan ger då samma resultat

oberoende av om bedömningen görs i förhållande till det gamla arbetet eller till arbetsmarknaden i stort. Verket anser också - mot bakgrund av syftet med bestämmelserna - att ersättning för utbildning som ansetts lämplig inte kan begränsas till en schablontid utan normalt skall utgå under hela utbildningstiden.

Olsson har delgivits riksförsäkringsverkets överklagande men har inte hört av sig.

En förutsättning för att sjukpenning skall kunna utgå vid sådan omskolning som här är i fråga är att omskolningen kan anses utgöra åtgärd enligt 2 kap. 11 § första stycket AFL. Vid bedömningen av om sådan åtgärd föreligger anser domstolen att det skall kunna konstateras att det finns ett behov av omskolning för att häva eller förebygga en nedsättning av arbetsförmågan. Omskolningen bör dessutom syfta till ett för den försäkrade lämpligt arbete. Det bör, som verket framhållit, inte vara så att det även utan omskolning går att ordna annat lämpligt arbete åt den försäkrade. Försäkringsöverdomstolen anser att omskolning, som under angivna förutsättningar planerats i samråd med läkare och arbetsmarknadsmyndighet, i regel skall i sin helhet godtas som åtgärd enligt 2 kap. 11 § första stycket AFL.

Av Musils läkarutlåtande den 3 januari 1980 och övrig medicinsk utredning framgår att Olsson led av en lungsjukdom, som gjorde det klart olämpligt att han fortsatte i arbete inom livsmedelsindustrin, och att omplacering eller omskolning med hänsyn härtill var önskvärd. Arbetsvårdande åtgärder inleddes därför med syfte att Olsson skulle kunna återgå i lämpligt förvärvsarbete. Under tiden den 20 oktober 1980 - den 29 november 1981 genomgick Olsson 16 veckors utredning vid arbetsmarknadsinstitut och 32 veckors preparandkurser. Denna förberedande arbetsvård ansågs som åtgärd enligt 2 kap. 11 § första stycket AFL och sjukpenning utgick därför under arbetsvården. Härefter beviljades Olsson som ett led i utbildningen genom arbetsmarknadsmy-

digheternas försorg fortsatt arbetsvård i form av en allmän kontorskurs omfattande 42 veckor.

Med hänsyn till Olssons sjukdomsbesvär och inriktningen av den t.o.m. den 29 november 1981 genomgånga utbildningen anser försäkringsöverdomstolen att även den fortsatta kontorsutbildningen under 42 veckor utgör en sådan rehabiliteringsåtgärd enligt 2 kap. 11 § första stycket AFL som är ägnad att förebygga nedsättning av Olssons arbetsförmåga. Eftersom Olsson på grund av åtgärden varit helt förhindrad att utföra förvärvsarbete skall arbetsförmågan enligt 3 kap. 8 § andra stycket AFL anses helt nedsatt. Olsson är därför berättigad till hel sjukpenning under utbildningstiden.

Med bifall till riksförsäkringsverkets yrkande upphäver försäkringsöverdomstolen försäkringsrättens dom och försäkringskassans beslut samt visar målet åter till kassan för erforderlig handläggning.

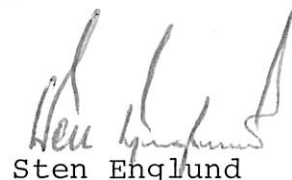

Leif Ekberg

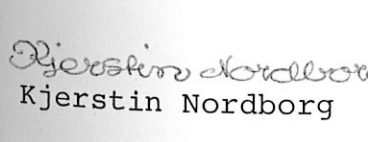

Carl Herman Bergh

Ingemar Cosmo

Bert Ahlgren

Lars Lindmark

Sten Englund

Kjerstin Nordborg

Marja Regner

Lars-Göran Hessmark

I försäkringsöverdomstolens avgörande har deltagit även ledamöterna Inge Svensson, Sven Andersson, Lennart Hörnlund, Karl-Erik Bergqvist, Ragnar Carlsson, Olof Nordenfelt, Ulla Backman och Tony Pettersson.

KLAGANDE	Namn Olsson, Mats		
	Personnr/Organisationsnr 460206-4695		
	Postadress Dagsländevägen 3, 302 56 HALMSTAD		
	Ombud m m ☐ Ombud ☐ Biträde enligt rätts hjälpslagen ☐		
OVERKLAGAT BESLUT	Underinstansens namn Hallands läns allmänna försäkringskassa		
	Beslutsdatum 1982-01-25	Diariernr U 24/82	Se bilaga A
	SAKEN Sjukpenning		

I besvär yrkar Olsson att få sjukpenning under tiden 30 november 1981 - 4 oktober 1982, då han beviljats arbetsmarknadsutbildning.

Olsson var sedan år 1964 anställd hos Östra Bageriföreningen i Halmstad och arbetade med att packa och prismärka bröd. I hela bageribyggnaden inklusive kontorsutrymmena förekom mjöldamm. Sedan den 5 augusti 1979 var Olsson omväxlande helt och halvt sjukskriven på grund av dubbelsidig lungtuberkulos med kavern till vänster. Biträdande överläkaren Josef Musil vid lungkliniken på länssjukhuset i Halmstad uppgav i ett utlåtande den 3 januari 1980 att det var helt olämpligt att Olsson fortsatte att arbeta i livsmedelsindustri. Omplacering eller

1984-10-23

omskolning till ett arbete i lämplig miljö och utan kontakt med livsmedel borde ordnas. Enligt en journalanteckning förd vid lungkliniken i april 1981 fann man ingen anledning till fortsatt åtgärd. Olsson bedömdes kunna friskskrivas helt fr o m den 1 maj 1981.

Olsson beviljades arbetsmarknadsutbildning i form av en allmän preparandkurs fr o m den 20 oktober 1980. Han var därefter inskriven vid arbetsmarknadsinstitut för utredning under sammanlagt 16 veckor, varefter han åter beviljades arbetsmarknadsutbildning i form av preparandkurser under 24 veckor. Under ovanstående tid var Olsson beviljad sjukpenning enligt 3 kap 8 § lagen om allmän försäkring. Sedan han beviljats fortsatt utbildning fr o m den 30 november 1981 i form av en allmän kontorskurs omfattande 42 veckor meddelade försäkringskassan det överklagade beslutet.

Då det kan antas att Olsson - utan att beviljad arbetsvård kom till stånd - på den allmänna arbetsmarknaden skulle kunna erhålla och behålla en arbetsinkomst motsvarande minst hälften av den inkomst han kunnat påräkna i sin tidigare sysselsättning som frisk, finner försäkringsrätten att ifrågavarande utbildning fr o m den 30 november 1981 inte kan anses utgöra sådan åtgärd som avses i 2 kap 11 § lagen om allmän försäkring. Sjukpenning enligt 3 kap 8 § samma lag kan därför inte utgå fr o m nämnda dag. Rätten lämnar således besvären utan bifall.

Besvärshänvisning, se bilaga B.

Barbro Stenstad Peter Kockum Leif Eklind
Barbro Stenstad Peter Kockum Leif Eklind
referent

FÖRSÄKRING
 Utredningsavdelningen
 Mari Andersson, ankn 327

1982-01-25

460206-4695

Herr Mats O. O.
 Dagsländeveggen 3
 302 56 HALMSTAD

Sjukpenning under arbetsvård

Ni har i skrivelse 30.12.1981 meddelats att sjukpenning under beviljad arbetsmarknadsutbildning ej kommer att utgå till Er. Samtidigt bereddes Ni möjlighet att inkomma med yttrande i ärendet.

4.1.1982 hörde Ni av Er till försäkringskassan och uppgav att Ni inte var nöjd med skrivelsen och tänkte överklaga. Yttrandet föranleder emellertid ej ändring av kassans beslut, vilket nu fastställs. Någon sjukpenning under ovannämnda arbetsmarknadsutbildning kommer således ej att utges.

Besvärshänvisning se nedan.

FÖRSÄKRINGSKASSAN

Henny Toftered

Mari Andersson